

תוכן

הקדמה 2

פרק א': רקע תרבותי-היסטורי של הציור 4

פרק ב': הדמויות הנשיות בפרמימוורה והאידיאל שהן מייצגות 7

קלוריס ופלורה..... 7

ונוס..... 8

שלושת הגראציות..... 9

סיכום 11

ביבליוגרפיה 12

תמונות 14

הקדמה

בפרימוורה של בוטיצ'לי (תמונה 1) מוצגת סצנה אידילית אשר במרכזה שלוש דמויות גבריות וש דמויות נשיות. בהתבוננות בציור מימין לשמאל הדמות הראשונה היא דמותו של זפירוס, רוח המערב. זפירוס במהלך מעופו תופס את קלוריס, הנימפה אותה רדף. קלוריס, מבוהלת, פותחת בהפתעה את פיה וממנו יוצאת מחרוזת פרחים. הדמות השלישית הינה טרנספורמציה של קלוריס עצמה, שהופכת לפלורה, אלת האביב. פלורה מעוטרת בשמלת פרחים מרהיבה, על ראשה זר, בחיקה פרחים וגופה פונה לכיוון הדמות הרביעית, הנמצאת במרכז התמונה והיא ונוס, אלת האהבה. מעל ונוס מתעופף בנה, קופידון, פרי איחודה עם מרקורי, הדמות השמאלית ביותר בתמונה ואל המסחר. בין מרקוריוס לנוס עומדות שלושת הגראציות, בתנוחת ריקוד חנינית. מרקוריוס עומד בתנוחת קונטרפוסטו קלאסית, יד אחת מונחת על מותנו והשנייה מושטת כלפי מעלה לעבר תפוז התלוי מעל ראשו. הסצנה ממוקמת בגן יפהפה, גדוש פרחים ועצי הדר.¹

הרכב הדמויות בציור הינו הרכב ייחודי שהעלה תהיות ופרשנויות רבות בקרב חוקרי תולדות האמנות. חוקרים רבים ניסו לפרש ולמצוא הצדקה ספרותית להימצאותן של דמויות אלה בסצנה הפסטורלית של בוטיצ'לי. ואכן, לא קיים סיפור אחד מהמיתולוגיה הקלאסית שמאחד את שלל הדמויות, אלא, הדמויות לקוחות ממקורות קלאסיים שונים. כך למשל, סיפורם של קלוריס, זפירוס ופלורה נשאב מהפסטי (*Fasti*) של אובידיוס- יצירה המתארת את מקורם המיתולוגי של החגים הרומאים. לעומת זאת, המקור לתיאורם שלשלושת הגראציות כפי שבוטיצ'לי ייצג אותם הוא על *החסדים (De beneficiis)* של סנקה. דמותה של ונוס, כשלצידה שלושת הגראציות ומרקוריוס לקוחה *מהאודות* של הורטיוס. על טבע *היקום (De Rerum Natura)* של לוקרציוס- המתאר את החוקים השולטים ביקום על פי הפילוסופיה האפיקוראית והקומדיה האלוהית של דנטה נחשבים למקורות נוספים של הציור.²

לפיכך, הרכב זה אינו מתאר סצנה ידועה של המיתולוגיה הקלאסית, אלא הוא תוצר של ייצוג מתוכנן בקפידה של דמויות קלאסיות מסוימות השאובות ממקורות ספרותיים שונים. לאור זאת, נשאלת השאלה מה הייתה מטרתו של ייצוג ייחודי זה. הציור הוזמן באופן מיוחד על ידי המשפחה הפלורנטינית מדיצ'י במטרה להיות חלק מאוסף פרטי שהיה מיועד לביתו של לורנצו פיירפרנצ'סקו. *הפרימוורה* נועד, יחד עם שני ציורים נוספים לקשט את חדרה הפרטי של כלתו הטרייה של לורנצו. על פי ברולסקי

Zirpolo, Lilian. "Botticelli's Primavera: A Lesson for the Bride." *Women's Art Journal* 12(2), 1991-1992, 24-¹ 28.

Warburg, Aby. "Sandro Botticelli's Birth of Venus and Spring." *An examination of concepts of Antiquity in the Italian Early Renaissance. En A. Warburg, G. Bing, F. Rougemont, & S. Lindberg (Edits.), "The Renewal of Pagan Antiquity: Contributions to the Cultural History of the European Renaissance"*(D. Britt, Trad., Vol. I, págs. 89-156) (1999).²

(Barolsky) היצירה הייתה מעין "שיר הילולה" לנישואים עבור הזוג הצעיר.³ שיר הילולה זה, עם כל דמויותיו הנשיות השונות אשר כל אחת מהן מייצגת מעלות ואידיאל נשי, נועד לספק מודל חינוכי להתנהגות נאותה שהייתה מצופה מאישה ורעייה באותה תקופה. מסר זה היה מיועד באופן ספציפי לכלתו הטרייה של לורנצו. בהמשך אתן רקע תרבותי, היסטורי וחברתי של הציור ועל ידי כך אספק תשתית רעיונית לטענה כי הציור הווה מודל התנהגותי עבור כלה טרייה שזה עתה נכנסה לחיקה של משפחת מדיצ'י, לאחר מכן אפרט על התרומה הייחודית של כל דמות נשית למודל התנהגותי זה ולבסוף אציג סיכום קצר של הרעיונות שהוצגו.

Barolsky, Paul. "Botticelli's Primavera and the Tradition of Dante." (1983): 1-6.³

תקציר זה כפוף לתקנון אתר Grade.co.il ויחולו עליו התנאים הכתובים שם. העושה שימוש במסמך, לרבות קריאתו, מקבל על עצמו ללא סייגים את כל התנאים הקבועים בתקנון. מעבר לכך, אין להעתיק, לשכפל, לשנות, להפיץ, לפרסם, לשדר, להציג בפומבי, להעמיד לרשות הציבור, למסור או למכור לצד שלישי או לעשות שימוש מסחרי כלשהו במסמך זה ו/או כל חלק ממנו.

פרק א': רקע תרבותי-היסטורי של הציור

משפחת מדיצ'י היא משפחה פלורנטינית ששיחקה תפקיד מרכזי בהיסטוריה של אירופה החל מהמאה ה-13 ועד למאה ה-17. הייתה זו משפחת סוחרים שבאמצעות תרומות נכבדות והשפעה נכונה הצליחה להביא את רפובליקת פירנצה תחת שליטתה. בהשפעתה, ההומניזם והאמנות פרחו בפירנצה ובשלהי המאה ה-14 החל הרנסנס האיטלקי. נציגה החשוב ביותר היה לורנצו המפואר (Lorenzo il Magnifico), שהיה שליט חכם שהביא שלום בין הממלכות המסוכסכות של איטליה של המאה ה-15. לורנצו המפואר היה פטרון האומנויות בעירו והצליח ליצור שגשוג אמנותי ותרבותי שלא היה קודם לו. לורנצו היה בן דודו של לורנצו די פיירפרנצ'סקו, עבורו צויר הציור *פרימוורה*.⁴ הציור צויר על פי הזמנה על ידי סנדרו בוטיצ'לי ב-1482 כמתנה לרגל חתונתו של לורנצו די פיירפרנצ'סקו עם בת אצילים, סמירמידה אפיאני (Semiramide Appiani)⁵.

בפירנצה של המאה ה-15 מוסד הנישואים נתפס כאחת מחובותיו החשובות ביותר של כל אזרח-אבן הבסיס של החברה והציוויליזציה. מלומדים הומניסטים תמכו ושיבחו את מוסד הנישואים. כך למשל, מלומדי חצר בנאומים טיפוסיים שנשאו בחתונות אצולה הדגישו כי נישואים הם דבר "טבעי ואלוהי" (עמ' 392) והשתמשו בסיפורו של סוקרטס אשר סבל מאשתו דווקא לאמצעי תמיכה במוסד הנישואים- הלוא ההתמודדות עם אישתו הייתה עבורו אימון טוב לעיסוק הפילוסופי והפוליטי שלו.⁶ בנוסף, עבור בני אצולה, שליטים ומלכים היה זה עוד יותר חשוב להינשא- על ידי הקמת משפחה הם הן דוגמה חברתית לכלל העם והן יכלו להמשיך את השושלת ואת הכוח הפוליטי של משפחתם. ההומניזם האיטלקי לא רק תמך במוסד הנישואים אלא גם עודד באופן גלוי את שימוש הפוליטי בקרב האצולה ככלי ליצירת חיבורים ובריתות בין דמויות מפתח בחברה. ואכן רוב הנישואים בקרב האצולה ברנסנס נעשו מתוך שיקולים פוליטיים וכלכליים ושליטים איטלקים השתמשו בנישואים כדי ליצור בריתות עם משפחות בעלות השפעה אחרות. לא היה זה נדיר כלל וכלל ששליט ישלח את בתו לארץ רחוקה להינשא לשליט שעמו רצה לכרות ברית ושהכלה והחתן לא יראו אחד את השנייה עד ליום כלולותיהם.⁷ מוסד הנישואים היה קשור בכל וכל לאינטרסים כלכליים. רוב הנישואים היו נישואי שידוך שהתאפשרו אך ורק בתנאי שמשפחתה של הכלה יכלה לספק נדוניה מתאימה. ראייה לכך שעסקי הנדוניה היו חלק בלתי נפרד מהנישואים היא קרן שהוקמה ב-1425 (Monte delle doti), שהייתה אמורה לעזור למשפחות לחסוך מספיק כסף כדי לחתן את בנותיהם ולהבטיח להן חיים "מכובדים". משפחה שלא היה

⁴ "בית מדיצ'י", וויקיפדיה.

⁵ Zirpolo, 24-28.

⁶ D'Elia, Anthony F. "Marriage, Sexual Pleasure, and Learned Brides in the Wedding Orations of the Fifteenth-Century Italy", 379-433. Ibid.⁷